THE DAILY HEBREW JOURNAL

H WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

281-253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967

SUBSCRIPTION RATES: $5 00 PER YEAR
SINGLE COPY 2c.

Entered as Second Class Mail Matter at G P.O Toronto, Ontario
January 22nd, 1913

ענדיגט דעם סטרייק !

שוין עטליכע וואכען ווי עס ציהט זיך אויף דער היגער אידישער גאס א סטרייק פון די ארבייטער ביי שמאטעס, און פון דיזען סטרייק קומט אויס צו ליידען 350 אידישע פאמיליעס.

דער סטרייק דארף און קען געענדיגט ווערען.

ניט דער ערשטער סטרייק איז עס אין דיזען פאך, און דער לעצטער צייט, אייב מיר מאכען ניט קיין טעות, און די לעצטע צוויי יאהר, זענען צוויי סטרייקס פארגעקומען אין דיזער אידישער אינדוסטריע, און ביידע מאהל זענען די סטרייקס געענדיגט געווארען דורך אונפארטייאישע ארבעטיריישאן - קאמיטעטען. אייב דאס האט געקענט געטהון ווערען פריהער, ווארום זאל עס אויך יעצט ניט קענען זיין דער פאל.

ביידע צדדים האבען טענות. איין צד, דער פון די בעלי בתים טענה'ט, אז זיי צאהלען פאר א וואך ארבייט פון 45 שעה צוויי און צוויאנציג דאלאר א וואך, און זיי קענען מעהר ניט צאהלען, דער צווייטער צד וויידער ערקלערהרט, אז זיי וואלטען זיך געשעצט גלייכליך ווען זיי וואלטען בעקומען אזא לוין. עמיצער מוז דאך דא זיין וויים פון דעם אמת, ווייל עס קען דאך ניט זיין, אז ביידענס ערקלערונגען זאלען זיין ריכטיג אן אנפארטייאישער קאמיטעט וועט דאס אבער לייכט אויסגעפינען, און שליכטען דעם קאנפליקט צו ביידענס צופריעדענהייט. ווייל ביידע צדדים אי די ארבייטער, אי די ארבייטס - געבער, זענען דאך פראינטערעסירט אז דער סטרייק זאל זיך ניט פערצייהען צו לאנג, און ביידע ליידען דאך פון דעם סטרייק.

דער סטרייק איז שוין אזעק אין ארעסטען. אבגערעדט פון די בעלך - פערלוסטען וואס ביידע צדדים ליידען, און דעם הונגער וואס האט זיך אריינגעכאפט אין פיעלע הייזער אלס רעזולטאט פון דעם סטרייק, זאל דאס אלעס געענדיגט ווערען, ווייל עס קען געענדיגט ווערען, האבען דאך די פריהערדיגע סטרייקס געצייגט.

זאלען ביידע צדדים ערקלערען זייער ווילינקייט איבערצוגעבען דעם סכסוך צו אן ארבייטיריישאן קאמיטעט, און די זאך וועט לייכט ערלעדיגט ווערען. ווייל אן אנפארטייאישער קאמיטעט וועט תמיד ענט - שיידען יושר'דיג און גערעכט.

ענדיגט דעם סטרייק !

איך א צווייטען פלאן דרינקען מיר א בריעף פון דעם ארבייטער פערטרעטער וועלכער שטימט איין צו ארבייטיריישאן, עס בלייבט דאוים יעצט נאך פאר דער צושטימונג פון די בעלי בתים. איבערצוגעבען די זאך צו ארבייטיריישאן און די זאך וועט געענדיגט ווערען.

ענדיגט דעם סטרייק !

מען הויבט אן קומען צו זיך

„נאך דער מלחמה, וועט די וועלט זיין אויסגעמאטערט און הונ־געריג. אייב מיר־ווילען פערמיידען הונגער־אן רעוואלוציאן, מוז זאפארט עטוואס געטהון ווערען. פריעדען וועט אנקומען אומגעריכט און פלוצלינג, און דאמאלס וועט זיך די וועלט האבען צו רעכנען מיט א גרויסען מאנגעל שפורען פון וועלכען עס זעהן זיך שוין די ווייזן - שפיכלערס פון דער וועלט זענען רעדוצירט געווארען ווען דאס אבער לייכט אויסגעפינען, און רען פערשוואונדען, מעטאלען, קיילען, פעלען און לעדער — אין אלעס איז א מאנגעל.

אן אכטעל פון דער וועלט - בעפעלקערונג איז פערנימען מיט ניט־פראדוקטיווער ארבייט, און שפארען אין עקאנאמיע קען דיזען שאדען ניט גוט מאכען״.

דאס איז אן אויסציג פון א רעדע, וועלכע איז געהאלטען געווארען אין דער „לאנדאן סקהול אף עקאנאמיקס״ פון דעם בעקאנטען ענגלישען עקאנאמיסט סידני וועבב, און ווי עס ווערט געמעלדעט, נעהמט מען אן זיינע ווערטער גאנץ ערנסט.

וועבב איז אן ענגלענדער, איבערגעגעבען צו זיין לאנד, אזעלכער, וועמען מען קען ניט חושד זיין אין אינטריייהייט, אין דאך האט ער גע־פונען פאר גיטיג ארויסצוגעהן מיט דיזער ווארנונג, און זיין ווארנונג האט ווייזט אויס געפונען אן אבקלאנג, ווייל מען רעדט יעצט זעהר פיעל וועגען דעם ערוואר־טעטען קריזיס, איבער דער וועלט וואס וועט זיך אויס דריקען אין א שפייז - מאנגעל אין גריסע ארבייטסלאזיגקייט.

ענדליך, ענדליך, הויבט מען אן איינצוזעהן די רעזולטאטען פון דעם קריעג, און ניט אומזיסט איז יעצט אזוי פאפולער געווארען די פראַ־זע „וואר איז העל״.

מען הויבט אן קומען צו זיך, און הויבט מען אן צו בענרייפען אין פערשטעהן, מוז פריעדען דער רעזולטאט דערפון זיין.

קויפט בילעטען פאר קומענדען שבת

אין ניו יארק האט זיך נאר וואס פערענדיגט איינער פון די שעהנ־סטע אידישע קעמפיינס פאר הילף פאר די מלחמה - ליידענדע. און ארימע ארבייטער האבען ביי דיזען קעמפיין בייגעשטייערט א גאנצען טאג לוין אין מאראנטא ווערט קיין קעמפיין ניט אנגעפיהרט. און מען פערלאנגט דערווייל ניט אזעלכע קרבנות.

דער מאראנטאר קאנפערענץ האט אבער אן אנדער זאך יעצט אונ־טערגענומען. וויסענדיג די גרויסע ליעבע ביי אידען צו חזניש'ער מוזיק, האט דער מלחמה - קאנפערענץ אראנזשירט, אז איינער פון דער וועלט'ס בעסטע חזנים יאסעלע ראזענבלאט, זאל דא דאונען קומענדען שבת. און דער גאנצער פראפיט פון דיזער אונטערנעהמונג וועט געהן צו העלפען אונזערע ליידענדע.

דער פריז פאר בילעטען צו יאסעלע ראזענבלאט איז א צוגענגלי־כער פאר אלעמען, פערענינגען מיט הילף זענען דערביי פערארייניגט, און דער גאנצער צאהל בילעטען מוז אויספערקויפט ווערען, ווייל יעדער פער־קויפער בילעט מיינט ברויט און הילף פאר די ליידענדע.

די געזעלשאפט אין דער אמעריקא נער הויפטשטאדט

פון ה. נ. סראנאן

(ספעציעלע קארעספאנדענץ פון וואשי נגטאן)

עס גיבען פיעלע מענשען וועמען עס געפעלט די רחבות'דיגקייט און גלאנץ פון וואשינגטאן, און עס זיינען פארהאן פיי־עלע וואס ווערען וועגען די רוישענדע אק־טיוויטעט פון די רעגיערונגס - אבטהיי־לונגען. עס גיבט אבער אויך נאך א צוויי־טע זייט, און אזוי ווי דאס ערקלערהרט אין א געוויסער מאס די לאגע פון דער אידי־שער געזעלשאפט, איז עס ווערט צו צו־קוקען זיך דערצו.

מען דארף גלייך זאגען אז די גרוי־סע צרה מיט אונזער הויפטשטאדט איז דאס וואס איהר פעהלט א פראלעטאריאט, אמת, מיר האבען א בעפעלקערונג פון שווארצע אבער די שווארצע קענען ניט בייטען זיי־ער קאליער און ארויפשטיינען צו דער מיר־טעל - קלאסע. די דיפלאמאטען גיבען א גלאנץ צו דער שטאדט אין ווינטער און עס איז פארהאן פיעל לעבען און מוזיק אין די ניגערישע קווארטאלען. אבער ווען מען איז ניט קיין דיפלאמאט אדער א טעקסי - דרייווער, ווערט דאס לעבען פאלאטאן אונטערגעשטרויכט פון דער רעגעלמעסיג - קייט פון הויסס'ס נאכמיטאג - צייטונג, און די מואווינג - פיקטשורס אין אוועגר.

אין פוילען איז ניטא קיין מיטעל־קלאס. נאר פויערן, אריסטאקראטען, און אידען. וואשינגטאן האט נאר סיזוני־טיוויוס אנגעשטעלטע און הויפנגעשטעל־טע פערטרעטער פון אונזער איינענע און פרעמדע רעגיערונגען, אבער עס איז ניט קיין גראבע און לעבערינג־אן ארד־נונגסלאזע קלאסע וואס זאל צושטערען דעם גלייכגעוויכט פון לעבען. די סיוויל - סיוויוס אנגעשטעלטע זיינען א שטילער און רוהיגער קלאס, וואס ערהאלטען רע־גולמעסיגע העכערונגען אין זייער געהאלט יערען יאהר, אויב זיי ווערען אין גאנ־צען ניט אבגעזאגט, און פערברענגען זיי־ערע פערגעניגונגס - טעג דאכיים וואס זיי הערען זיך צו צו די קאנצערטען פון מאהלן בענד. זיי האבען שוין אלע דורכגעמאכט עקזאמען, וואס מיינען אז זיי האבען א געוויסע מאס בילדונג. זיי אלע שרייבען און לעזען פעהיג אבער אחן גייסט און זיינען נוט נאר פאר א קינסטלער - פסי־כאלאג צו אנאליזירען זיי.

מען קען זאגען אז די הויפטשטאדט האט ניט קיין קונסט, קיין ליטעראטור, קיין מוזיק, קיין פילאזאפיע, און קיין אנדער זאך וואס ווערט ענטוויקעלט אין א אייראפעאישע הויפטשטאדט און נאכדעם פערשפרייט איבער דעם גאנצען לאנד. די רייזע אין נייפארט אדער אין וואשינגטאן קענען ברייגען אקטאיארען - רופען און שוישפיעלער, בכדי זיך צו אמוזירען און זיי קומען צו אונז אין ווינטער, אבער פון וואשינגטאן אליין קומט קיין זאך ניט ארויס. עס זיינען ניטא קיין שרייבער און קיין קינסטלער וואס זאלען זיצען אין די מאפע - הייזער אין בעשפרעכען די וועלט פראבלעמען אדער צו מאכען חוק פון זיי. עס איז פארהאן אן אוניווערזיטעט — עט־ליכע אוניווערזיטעטען. זיי זיינען גאנץ אנשטענדיגע בילדונגס - אנשטאלטען אבער זייער הויפט צוועק איז צו געבען די רעגיערונגס - אנגעשטעלטע א געלעגענ־הייט צו פערנרעסערען זייערע געהאלטען אדער צו שטודירען לאא. ווענען לאיערס זיינען דא אלע איינפערשטאנען אז עס איז פאר זיי נויטיג „נעבורטס - קאנטראל״.

וואשינגטאן איז שטילאז. פונקט ווי פערברעכער, אידיאטען און פרויען, זיינען די איינוואוינער פון דער הויפט - שטאדט ניט בערעכטיגט צו קיין שטימע אין זייער פערוואלטונג דריי קאמישיא - נערס — אן ארמעע - בעאמטער און צוויי צוויילינג — ווערען בעשטימט פון פרע־זידענט אויסצופיהרען די געזעצען פון קאנגרעס דער פראקטישער רעזולטאט דערפון איז, אז מיר האבען א שטאדט פון „גלענצענדע לאנדשטרעקען און פראכ־טפאלע פאנאראמען״, וואס האט בין יעצט געראטען אזוינע שמוציגע נאסען ווי די ערגסטע קווארטאלען אין דער וועלט זיי וואלטען נאך יעצט געווען ווען ניט די ווירקזאמע ארבייט פון דער פריהערדיגער מרס. ווייל אז דער אויפלוס וואס איהר טויט האט געהאט אין פערשפרייטען די פראפאגאנדע פאר א רייגער שטאדט.

די „גלענצענדע לאנדשטרעקען״ מאַ־כען א קאנטרעסטען אויפדרוק אויף אונזער בעוואוסטזיין דארוך וואס עס נעהמט אזוי פיעל צייט צו קומען פון איין טייל שטאדט אין אן אנדערען. עס זיינען דא צוויי קאר - קאמפאניעס און איינע פון זיי מיט איהר אויסשטאטונג דערמאהנט אונז אן די אלטע פערד - קארס אין ניו יארק. ארבייטער וואס מוזען קומען אין זייערע אפיסעס אין צייט, האלטען אין איין טענה'ן, אז אזעלכע קאר - קאמפאניעס געהערען צו דעם מוזעאום. וואשינגטאן האט נעגנג מוזעאומס.

נאך א קוריאזע זאך איז, וואס די שטאדט איז מעהרסטענס קאנטראלירט פון ריטייל סוחרים. די אמת רייכע וואס וואוינען דא האבען זייערע ביזנעס אנגע־לעגענהייטען אנדערשוואו. די ביזנעס אינ טערעסען וואס קאנטראלירען א גארמאלע שטאדט, — די קאנטראקטארס, די גא־סען באהן קאמפאניעס און אנדערע קאר־פאריישאנס וואס זיינען געוואוינט צו האָ־בען די שטאדט - פאליטיק אין זייערע הענד. האבען דא וועניגער געלעגענהייט צו מישען זיך אין פאליטיק, און עס איז בעמערקונגסווערט, אז די ריכטיגע בעלי בתים זיינען דא אפטמאל אזוינע מענשען וואס וואלטען אנדערשוואו ניט געווען קיין וויכטיגע פערזאנען.

איך האב געזאגט אז מיר האבען דא מוזעאומס. מיינט עס אז צוליעב די מו־זעאומס און די לייבערעיס זיינען פראהאן וויסענשאפטליכע און אינטעלעקטועלע מע נער וואס זאלען פארמירען אן אאזיס? פיליכט. עס זיינען פארהאן גאנץ ליעב־ליכע מענשען וואס פיהרען די רעגיערונגס־אבטהיילונגען און טרעפען זיך אין די „קאז מאס קלוב״, אזא פלאץ וואו מען קען געפינען אויף דער שטעלע עקספערטען אויף וואס פאר א זאך איהר ווילט. אבער הגם די קאמאלאגען אין דער ביבליאטעק, און די טעכניקער אין די לאבאראטאריען האבען אפשר אלע א ראקטאר - טיטלען פון בערהמטע אוניווערזיטעטען, דאך די ארבייט וואס זיי טהוען יעצט אין וואַ־שינגטאן איז דורכאויס פון דעם געוועהנ־ליכען מארט וואס ברייננט ניט ארויס קיין ארגינעלעס.

פון דער פערגאנגענהייט ביז יעצט, פון דעם מוזעאום בין דער צייט איז ניט קיין שווערער מהלך. עס איז גוט בע־וואוסט אז די גרויסע וואשינגטאנער צייי־טונגען זיינען געווען די שפראך מיטלען פון די גאר ריכע ליימע וועמעס פאליי־טישע און עקאנאמישע אנזיכטען זיינען צווייפעלהאפט, וועמעס ביזנעס אינטע־רעסען אין אנדערע שטעדט זיינען אנגע־פוחרט געוואָרען אין אן ארט און וויזיג וואס איז דורכאויס פיינדליך צום פאלק. גרויסע צייטונגען מוזען רעגירט ווערען פון דער העכסטער אידעאלען. די וואשינגטאנער צייטונגען זיינען נאך קליינשטעדטעלדיג און האבען ניט מעהר ווי א לאקאלען איינ־פלוס. שטעלט זיך פאר אן איראפעאישע הויפטשטאדט וואו איהר דראמא זאל ניט זיין דער מוסטער פון דעם גאנצען לאנד, נאר מעהר ניט ווי „פראבען״. שטעלט זיך פאר אזא הויפטשטאדט אהן איין איינציג אבאליישינג פירמע, אהן אן ארקעסטער, אהן א אפעראַ, אהן אהן א צייטונג וואס זאל האבען א גאציאנאלען איינפלוס — דאס איז וואשינגטאן.

עס איז ווערטה צו בעמערקען די ענ־דערונגען וואס דער קריעג האט מיטגע־בראכט. מען קען זאגען אז דער שטראם פון איבער דעם גאנצען לאנד וואס האט נעמאכט פון דער שטאדט א לענדלארדס גן ערן, זאל נאר ניט מיטהעלפען אונז צו גאציאנאליזירען. אין יעדער אבטהיי־לונג זיינען נעקומען עקספערטען אין זייער פאך וועלכע מוזען צייטווייליג מאכען דא זייער היים. זיי וועלען ניט איבערלאזען וואשינגטאן ווי זיי האבען זי געפונען, ווען עס זיינען ניטא קיין מאגאזינען און קיין מעאטערע, וועלען זיי עס בעשאפען אינשטאט די נעזעלשאפטליכע שמועסען פון דעם „וואשינגטאן מיראר״ וועט זיין א „וואשינגטאן רעוויו״. עס וועט אהן צווייפעל געשאפען ווערען א „ליטל טע־אטער״, ווען די לייטע וואס האבען גע־שאפען אזעלכע טעאטערע אין דער וועסט וועלען זיך ארומזעהן אז זיי מוזען זיי מאַ־כען דא אויף און אז ניט וועלען זיי מוזען נעהמען די אמוזירונג וואס מען ניט זי־דא. עס זיינען פארהאן דא לייטע אין די פערשיעדענע אבטהיילונגען וואס פלעגען זיך טרעפען אין די קאפעען אויף סעקאנד עענוע אדער שערוראן סקווער און זיי וועלען דא אויך שאפען אזעלכע פלעצער. די אידען וועלען אנטייל נעהמען אין די ענטוויקלונגען און די אידישע געזעלשאפט וועט דאפען די נוצען ציהען. הלואי!

שלום יעקב אבראמאוויטש

(מענדעלי מוכר ספרים)

פון בעל מחשבות (דר. א. עליאשאוו *)

„אין דעם מענשען'ס נשמה שפי־ענעלט זיך אב א נאנצע וועלט, דער ים געפיהלען אין הארצען נעהמט זיך פון טויזענדער קוואַ־לען, אינוועניגסטע אין זאיהם און אויסוועניגסטע חוץ איהם.״

(דאס ווינשפינגערל, ז. 134 נויארק)

— 1. —

עס זיינען דא שרייבערס, פאע־טען, וועלכע נעהמען אן דעם לעזער ואנטט ביי דער נשמה, זאגען עפעס א ווערטיל, א שיחת־חולין, בערוהיגען, מיט זייערע שטילע ווערטער דעם פער־שמעיה'טען מח, און איידער מען קוקט זיך נאך אדום, איז שוין דער לעזער הויך - הויך אויף די שפיציגע בערג פון עולם הדמיון, וואו די געהויבענע נשמות בויען זייערע נעסטען יאוש און במחאן פרייד אן טרויער מישען זיך דורך אין לעזער'ס געמיטה. א כייע הויט ווערט בעקומט עפעס א פונק פון א נשמה - יתירה, און ער הויבט אן צו בעטראכטען די וועלט און די מענשען מיט די אויגען פון נעהויבענעם שרייבער, מיט דעם גייסט פון פאעטען.

עס זיינען אבער דא שרייבערס און מאקע אויף פון די גרויסע, וועלכע שלעפען דעם לעזער אין זייער עולם הדמיון ווי מיט געוואלד. דער וועג צו די בערג איז א זאמדיגער. אויף טאלען און בערג קומען מיט אבאל גריבער און זומפען, דער שרייבער האט צרות אויף צרות, ווייל אלע מיטגע פער'עשנטן זיך דער לעזער און וויל זיך ניט ריהרען פון אָרט

שלום יעקב אבראמאוויטש געהערט צו דעם צווייטען מין שרייבערס. איי־דער מען לייענט נאך דורך זיינס א בוך, קען מען שוין די גריבער און די טאלען פון זיין טאלאנט. פריהער פאר אלץ זעהט דער קריטיקער די חסרונות זייגע, און מען מוז זיך ניט אנהארעווען, איי־דער מען הויבט איהם אן צו געניסען און צו פיהלען אין איהם דעם ריכטיגען טעם.

ערשטענס, קומט ער צו אונז „א פערשטעלטער, מיט א מאסקע פון א פרום פנים'ל, מיט א תהיה'לע אויף די ליפען, ווי א טרייער קיזיקעל בע־גליוס איהם דאס פסוק'ל און דערד פיר איהם ר' ענדעלי. פערצעפעס ער עפעס אדער אסיצען מיט זיין צינגער, לענט ער באלד צו: „ניט דאס בין איך אויסען״ און ווי באלד עס נוסט זיך איהם צו ווי־זען זיין ביטער האַרץ, אויסצוגיסען א טרעהר, שפרינגט שוין ארויס ווי א שר אין דער „קליאטשע״ א גלייכווערטיל אן, א חוזק'ל אויף די ליפען.

צווייטענס, איז זיין לשון א צו־נעקינצעלטער. מען פיהלט, אז אבראַ־מאָוויטש'ן האט זיך געוואלט אין עינע ווערק בעשאפען אן אייביגעס מאנו־מענט פאר דעם ישראלדיגן לשון. עס האט זיך בעמיהט אריינצוהיינען אין דעו שפראך דעם גאנצען עסענץ זיינעם און וועג, ניט ר' אלטער יקנה״ז, טרייגע סאסיע, רייזע די בעל אכסניה'טע אין עטליכע אנ־דערע פארשיינען דיי זיינע ביכער, וואלט מען קענען מיינען, אז אלע העלדען פון אבראמאוויטש'ען האבען זיך ווי אויף צו להכעיס צוזאמענגערעדט איבערצומי־שען דעם ארימען ר' מענדעלען. דורך דעם פערלירען זיינע ווערק די לעבעדיגקייט זייערע: מען ווערט פערמאטערט צו שלינגען די אבגעטאקטע רעד פון ר' מענ־דעלען אין פערשיערענע געשמאקטען, עס ווערט אביסעל דערעסען צו טרינקען לוי־מער עסענץ אהן א קאפעלע וואסער, עס גלוסט זיך אויסצוזוהען א ווייילע, אב־צוכאפען אביסעל דעם אטעם, א קוק צו טהאן אן א זייט.

דריטענס, איז שלום אבראמאוויטש א שלעכטער ארכיטעקטאר. ער בויט אויף זיינע „מתנות פאר אידישע קינ־דער״, זיינע „מעשיות פון אידישע ארימע לייט״, זיינע „מעשות פון פער־וואלגערטע כתבים״ אהן א צירקעל און אהן א לינעאל די מעשה צייהט זיך ביי איהם, ווי א וואגען אויף א דארפישען, ניט געבראָכירטען וועג. ער שרייבט „פערקייטעלטע מעשות״, איינס קוי־טעלט זיך מיט'ן אנדערען, א מעשה נע־בען א מעשה. אבער דאס גאנץ יעבוי איז ניט צוזאמענגעוואקסען, נאר צוזא־מענגעקייטעלט, און אפטמאלס דער־מאהנט מען זיך ערשט ביי'ם סוף ביכעל דעם אנהויב פון א ספור - המעשה וואס מען האט אן דעם שוין לאנג פערגעסען.

פיערטענס, אויסער די פערשטעלט־קייט פון אבראמאוויטשען, האט ער נאך די אידען זענען ניט געווען די אייגצינג וועלכע האבען געליטען פון דער פינסטערער מיטעלאלטערליכער מאכט — די אינקווזיציע גאנצע מלוכות זענען געשיקט געווארען פון דיזער פינסטערער באנדע. וועלכע האט פער אורזאכט נירוש שפאנען.

וועגען איינער אזא רעפובליק, די רעפובליק פון ווענעדיג. ווערט דער־צעהלט אין אונזער נייעם ראמאן, איהרע ליידען און פריידען. פערבונדען מיט די פריידען און ליידען פון איהרע איינוואוינער.

די בעהאלטענע משכילים האבען אליין געשטעקט טיעף אין דער בלאטע. דאס זיינען געווען קליינע מענשעלעך, וואס האבען עפעס „נעהאפערט״. אויף בעסערע צייטען, פונקט ווי ווייבער „האָ־פערען״ אבליינגענדיג די תחינה. אין איי־ערע קעפ, אנגעשטאפט מיט מליצה - ביגלאך, איז ניט געווען קיין קלארע פאר־שטעלונג פון דעם אויף וואס זיי האבען גע־האפט, זייער אודעאל איז געווען צו לע־בען עפעס א ביסעל שעהנער, ריינער, איי־ראפעאישער, די אויסערליכע מעלות פון אייראפעאישען לעבען זיינען זיי געפעלען. זיי האבען פערלאנגט אביסעל מעהר פריי־הייט, אבער זייער פארשטעלונג פון פרייהייט איז אויך געווען א קינדישע און אן ענגאיסטישע: זיי האבען גע־וואלט פריי ווערען פון קהל'ס שטיבעל, פון די לאנגע שמונה־עשרה'ס, פון שמו־ציגען באד פון עפיש אין בית - המדרש א. ד. ג. געבויט האבען זיי אלץ אויפ'ן שכל הישר, זיי האבען שטארק גע־גלויבט, אז מיט לאגיק קען מען אלץ דערגעהן און בעווייזען זייערע איינענע לאגיק אבער איז ווערטה געווען א שטעק - טאבאק, דען דער שכל'ה־ישר זיי ערער האט זיך ניט גערעכענט מיט פאקטעשען, ווייל די אלע משכילים האבען זעלבסטען פערלאזען די קליין - שטעדטלאך, און האבען זיך פארגעשטעלט „די בייל־דונג״, ווי א בת־מלכה אין אן אלאבאס טערנעס פאלאץ. די אויסווענינסטע כתירות פון אידישען לעבען האבען זיי אָבגעשטויסען, דאס אידישע לעבען האט אויסגעזעהען אין זייערע איינענע ביאים צום אבעלקען, און זיי האבען זיך נעסטערעט עפעס אריינצוטראגען אין זייער איינענעם לעבען א ביסעל מעהר ריינקייט, פיינקייט, שטילקייט, עדעלקייט, בתעניות שעהנקייט. ביי־עדיג אויפ'ן שכל הישר, האבענדיג אזעלכע איבערפלעכליכע פרעטענזיעס צום אי־דיישען לעבען, האבען זיי ניט געקענט ארויסגעהן מיט ביקסען אין די הענד גע־גען די פיינדליכע סבות פון ארומי־גען לעבען. זיי האבען בכלל ניט גע־פיהלט דאס אידישע אונגלוק אזוי טיעף ווי מיר פערשטעהען דאס היינט, זיי האבען בכלל ניט געהאט קיין העכערע אידעאל, ווי ניט אבעזשטעהן לחיין פון די געבילדעטע אייראפעער, זיי זיינען בכלל געווען קליינע שיסערס. מיט'ן שכל הישר האבען זיי געארבייט, און אזוי ווי דעם שכל הישר פלעגט מען אויף אנרופען אפקורסות, האבען זיי זיך גע־סטארעט פעהאלטענערהייט מיט פשט־לעך, פסוקים'לעך, א מדרש פון גמרא, א צוויידייטיגען טייטש מיט דאס גלייך־בען אריינצוקריכען אין די הערצער פון זייערע שווער און שווינער, פון זייערע מיקורבים און בעקאנטע.

דאס זיינען געווען ניי - מארנע צבוע'דעס, וואס ניט צוברעכענדיג דעם אלטען פאס, האבען זיי געוואלט אריינ־געבען אין איהם אביסעל אייגענע צו - קער - וואסער, און וואס האבען פער־שטעלטערהייט געארבייט מיט'ן שכל הישר, איהם ארויסלאזענדיג פון מויל אין א פרום בעליידעטען אופן.

אין אזא דור איז געבוירען געווא־רען ש. אבראמאוויטש און דאס, מיט וואס דער דור האט זיך אויסגעפיינט, איז אבי סעל קלעפען געבליעבען אויפ'ן גרויסען טא לאנט פון אבראמאוויטש'ן אמת, קיינער האט ניט טיעפער פערשטאנען די הייליקייט פון די נייע „לומד'ווא,ניקעס״ ווי ער. דיי־בעסטע איטען אין דער „קלאטשע״ זיי־נען געשריעבען געווארען צוליעב זיי און פאר זיי. אבער ש. א. איז פארט געווען א תלמיד פון גאטלאבער'ן, ער האט פארט ווי צו פערדאנקען די ערשטע טריט זיינע צום אלאבאסטערנעס פאלאץ פון השכלה, און כאטש ער האט פון זייער געראנגענעלט זעהר ווענ'ג, האט ער זי ליעב פון הארצען און האט א סך זאכען פון זיי איבערגענומען איי־ן „ווינשפינגעריל״ רופט ער זיי די „יונ־גע אלטע נארען״, וואס האבען נאך ניט געכאפט אין דער בילדונג דעם היינטי־גען דרך, אז די בעסטע תורה איז סחורה און די בעסטע מליצה — א ערביל, און זיינע משכילים אין דעם „קליין טעג שעלע״ און אין „ווינשפינגעריל״ זיינען

(פארזעצונג אויף פיידזש 5)

(* פון בעל - מחשבות געקליבענע שריפטען, באנד 1

די שווארצע מאכט

דאס איז דער נאמען פון דעם ראמאן, וועלכער וועט זיך די טעג אנהויבען דרוקען אין ״אידישען זשורנאל״.

פינסטערער מיטעלאלטערליכער מאכט — די אינקווזיציע גאנצע מלוכות זענען געשיקט געווארען פון דיזער פינסטערער באנדע. וועלכע האט פער אורזאכט נירוש שפאנען.

וועגען איינער אזא רעפובליק, די רעפובליק פון ווענעדיג. ווערט דער־צעהלט אין אונזער נייעם ראמאן. איהרע ליידען און פריידען. פערבונדען מיט די פריידען און ליידען פון איהרע איינוואוינער.

אינטערעסאנט. בעלעהרענד און שפאנענד דאס איז אונזער נייער ראמאן. און ער וועט זיך אנהויבען דרוקען די טעג אין אידישען זשורנאל״.